

VU Research Portal

Zeehondenjacht in Nederland

't Hart, P.

2007

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

't Hart, P. (2007). *Zeehondenjacht in Nederland: 1591-1962*. [, Vrije Universiteit Amsterdam]. Vrije Universiteit.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

9. Samenvatting

In Nederland zijn twee soorten zeehonden inheems: de gewone zeehond (*Phoca vitulina*) en de grijze zeehond (*Halichoerus grypus*). De anatomische en systematische bestudering van deze soorten is in Nederland vroeg op gang gekomen, maar verder biologisch onderzoek - zoals voedsel生态学 en populatiebiologie - liet lang op zich wachten.

In Nederland zag men tot het einde van de zestiende eeuw de zeehond als een bron van voedsel. De Spaanse Nederlanden waren katholiek en door de zeehond als vis te beschouwen kon men toch rood vlees eten tijdens de vasten. Dat veranderde vermoedelijk als gevolg van de reformatie. Vanaf het einde van de zestiende eeuw zag men de zeehond als een bedreiging voor de visstand, zozeer zelfs dat in 1591 in Zeeland een premie uitgelooft werd voor iedere gedode zeehond die men de overheid toonde. De premiereregeling is in de geschiedenis van de zeehondenjacht centraal komen te staan. Holland zou Zeeland spoedig volgen en ook voor de Nassause domeinen werd een dergelijke regeling ingesteld. Nergens werd het echter zo'n succes als in Zeeland. De oorzaak hiervan is vermoedelijk dat de visserij in Zeeland voor iedereen vrij was en in de beide andere gebieden verpacht werd. In de overige delen van de Republiek zijn geen premiereregelingen voor zeehonden ingevoerd.

De vangst van zeehonden is met behulp van de premieadministratie te reconstrueren. Het blijkt dat er grote verschillen in intensiteit zijn geweest. Verschillende factoren zijn hierop van invloed geweest, variërende van de individuele, professionele zeehondenvanger die actiever werd of juist besloot te stoppen, tot klimatologische factoren die effect op de populatie kunnen hebben gehad. Ook politieke en sociaal-economische factoren vonden hun weerslag op de vangststatistieken. Saillant detail is dat de vangst in Zeeland van het midden van de zeventiende eeuw en een groot deel van de achttiende eeuw niet door Zeeuwen werd uitgevoerd, maar door Friezen die afkomstig waren van Schiermonnikoog.

Premiebetalingen werden stopgezet in de Franse tijd om daarna weer op gang te komen; aanvankelijk alleen in Zeeland, maar later ook in Zuid-Holland, Brabant en Antwerpen. In overige delen van Nederland werden de zeehonden gevangen zonder premie. De Groningse zeehondenvangers behoorden daarbij tot de meest actieve. In 1857 werden de regionale premies voor zeehonden afgeschaft om in 1900 opnieuw - maar nu voor heel Nederland - ingesteld te worden. Na 1900 werd de premie enkele malen stopgezet, maar steeds weer opnieuw ingevoerd. Uiteindelijk zou de premie voor zeehonden tijdens de bezetting in 1942 voorgoed verdwijnen. De zeehondenjacht werd na de bezetting opnieuw intensief uitgeoefend, want de vacht van de jonge dieren was veel geld waard geworden. Jaarlijkse bejaging van de jonge zeehonden

deed de populatie snel afnemen en over de jaren 1961 en 1962 werd de jacht op voorstel van prof. dr. J.L. van Haaften stapsgewijs, met ingang van 1963, volledig gesloten.

In Nederland zijn natuur- en dierenbescherming pas in een laat stadium op gang gekomen in vergelijking met bijvoorbeeld Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Dat betekent dat er pas in de jaren twintig van de twintigste eeuw serieus vanuit een beschermingsperspectief naar de zeehonden gekeken werd. Mr. P.G. van Tienhoven en dr. G.A. Brouwer waren de eersten die zich sterk maakten voor de zeehonden. Dr. P.P.C. Hoek had aan het einde van de negentiende eeuw al aangegeven dat meer onderzoek wenselijk was, maar dat zou pas aan het eind van diezelfde jaren twintig door dr. B. Havinga in gang gezet worden. Havinga begon de eerste studie naar de voedsel ecologie van de zeehond in een poging de door zeehonden veroorzaakte schade te kwantificeren. De bescherming van zeehonden kwam in een stroomversnelling tijdens de bezetting in de Tweede Wereldoorlog met de afstemming van de Nederlandse regelgeving op het Duitse Reichsjagdgesetz (1933). Er kwamen voorschriften voor toe te passen jachttechnieken, de jacht tijdens de geboorten- en zoogperiode werd gesloten en de premiebetaling afgeschaft. Na de bezetting werden deze maatregelen teruggedraaid, maar al spoedig bleek dat de zeehond toch enige bescherming nodig had.

De premie was in 1591 voor het eerst ingesteld omdat er te weinig vis was in Zeeland, hetgeen grotendeels het gevolg was van de voor de jonge vis nadelige vistechieken. Deze technieken werden verboden en de zeehondenpremie werd in die regeling meegenomen als extra ondersteuning van de visstand. Vanaf dat moment zou de reputatie van de zeehond als grote viseter het dier blijven achtervolgen en een negatieve overtuiging ondersteunen, waarin de dieren als visdieven beschouwd werden en vanuit die optiek bestreden. Deze bestrijding was niet gebaseerd op feitelijkheden maar op reputatie. De premievangst van zeehonden werd zo een compensatie wanneer het economisch in de visserij niet zo goed ging. Of er een werkelijk verband was tussen slechte vangsten en de aanwezigheid van zeehonden was daarbij niet van belang. Pas na de sluiting van de jacht met ingang van 1963 zou de reputatie van het dier veranderen en plaats maken voor een meer positieve overtuiging, waarbij de zeehond symbool is geworden van de toestand waarin de Waddenzee en Zeeuwse wateren zich bevinden.